



СОФИЙСКА
АДВОКАТСКА
КОЛЕГИЯ

СОФИЙСКА АДВОКАТСКА КОЛЕГИЯ
София 1309
бул. Тодор Александров 137, ет.2 и 3
register@sak-sas.bg

Изх. № 1797

Дата 04.11.2024 г.

ДО
МИНИСТЪРА НА ПРАВОСЪДИЕТО
Г-жа Мария Павлова

СТ А Н О В И Щ Е

Относно: проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ,

От
Адвокатския съвет на Софийската адвокатска колегия, представляван от Председателя на САК – адвокат Стефан Марчев

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО,

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,

На 04.10.2024 г. в портала за обществени консултации strategy.bg е публикуван проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащането на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г. (по-долу само Проекта), като е определен и срок за становища до 04.11.2024 г.

В изпълнение на Решение на Софийски адвокатски съвет от 16.10.2024 г. и в рамките на правомощията на адвокатския съвет да организира правната помощ, предоставяна от адвокати от колегията (чл. 89, т. 15 от ЗАдв) и да защитава професионалните права на адвокатите от колегията (чл. 89, т. 5 от ЗАдв), излагам на Вашето внимание становище и предложение по публикувания проект, което Ви моля да имате предвид при изготвяне на окончателния текст на проекта на Постановление на Министерския съвет:

I. Принципни съображения по повод нормативната уредба на заплащането на правната помощ:

Проектът е насочен към преодоляване на два основни проблема в действащата нормативна уредба на заплащането и организацията на правната помощ в България, а именно:

- актуализиране на уредбата относно размерите на възнагражденията, изплащани за предоставена правна помощ, и

- уреждане на възнаграждения за нови видове правна помощ, въведени с изменения в Закона за правната помощ (обн. в ДВ, бр. 102/2022 г.), за които не е предвидено в НЗПП размер на възнаграждение.

Макар да заслужава принципна подкрепа идеята да бъдат актуализирани размерите на адвокатските възнаграждения, проектът концептуално следва да бъде преосмислен в бъдеще по следните съображения:

1. Намираме, че усилията на българския законодател, включително и на Министъра на правосъдието/Министерския съвет като органи с нормативна компетентност да издават подзаконовни актове за прилагане на Закона за правната помощ, следва да бъдат насочени към създаване на еднакъв нормативен стандарт за заплащане на правната помощ, осигурявана от адвокати, включително в случаите, за които е приложим Закона за правната помощ.

Съществуването на Наредба за заплащането на правната помощ, предоставяна по ЗПП, е ненужно.

Нормативният режим за определяне на адвокатски възнаграждения следва да бъде уеднаквен и да е приложим за всички случаи, когато възнаграждението не е свободно договорено между адвокат и клиент, каквито са случаите и на предоставяна правна помощ по Закона за правната помощ.

2. Изискването за достъп до правосъдие и осигуряване на справедлив процес е задължение на държавата, поради което и правната помощ е условие, без което съдебната система не може да функционира.

Задължение на държавата е да осигури и нормативните условия, и финансирането, с които да осигури адекватна адвокатска защита във всички случаи, в които е необходимо да бъде предоставена правна помощ или интересите на правосъдието изискват представителство от адвокат.

Това се отчита и от европейския законодател при очертаване задълженията на държавите членки в Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искане за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест, която задължава държавите членки вземат необходимите мерки, „*включително по отношение на финансирането, за да гарантират, че съществува ефективна и с адекватно качество система за правна помощ.*“ (чл. 7 от Директива 2016/1919).

Съюзът на адвокатурите и правните общества в Европа през 2023 г. актуализира издадените през 2010 г. **Препоръки към държавите относно правната помощ**¹, в които също се подчертава, че държавите имат правното задължение да осигурят качеството на правната помощ, включително като дължимите възнаграждения за правна

¹ Препоръките на ССВЕ относно правната помощ са достъпни на сайта на организацията Съюза на европейските адвокатури и правните общества: [EN AtJ 20230331 CCBE-Recommendations-on-legal-aid.pdf](https://www.ccbe.europa.eu/en/20230331-ccbe-recommendations-on-legal-aid.pdf)

помощ да бъдат адекватни и да съответстват на очакваното качество на правната помощ. В препоръките се подчертава **същественото значение на адекватното бюджетиране (бюджетно финансиране) на системата за правна помощ, като при определяне на бюджета за правна помощ всички адвокати предоставящи правна помощ и адвокатските съвети, са надлежно консултирани и становището им е взето предвид (т. 4.3. от Препоръките).**

Изискването за достъп до съд е компрометирано не само когато едно лице е лишено от правна помощ поради липса на достатъчно средства за заплащането ѝ, но също и когато възнаграждението, плащано от държавата на адвоката, предоставящ правна помощ на такова лице, е толкова ниско, че по този начин се поставя в сериозен риск възможността за ефективна защита и/или за правен съвет въобще. Поради това ССВЕ подчертава, че **държавите следва да създадат такава система за правна помощ, която осигурява на доставчиците на правна помощ справедливо възнаграждение за тяхната дейност, като в случаите, в които е налице разлика между средните пазарни цени на адвокатски възнаграждения за подобни дейности и размерите, плащани от системата за правна помощ, държавата трябва да намали тези разлики или да уеднакви размерите на възнагражденията.**

3. С Решение на Съда на ЕС по дело C-438/2022 г., постановено на 25.01.2024 г., по преюдициално запитване от Софийски районен съд прие, че чл. 101, пар. 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (ДФЕС) във връзка с чл. 4, пар. 3 от Договора за Европейски съюз (ДЕС) следва да се тълкува в смисъл, че наредба, която определя минималните размери на адвокатските възнаграждения, приета от Висшия адвокатски съвет като съсловна организация, без санкция на публичен орган, на която наредба е придаден задължителен за съда характер с национална правна уредба, противоречи на посочения чл. 101, пар. 1, тъй като представлява ограничение на конкуренцията по смисъла на Съюзното право.

Постановеното решение на СЕС по дело C-438/2022 г. е продължение на практиката на СЕС по съединени дела C-427/2016 г. и C-428/2016 г., според която Наредба № 1 на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения, издадена въз основа на законовата делегация на чл. 36, ал. 3 ЗА, е възприемана и квалифицирана като акт, приет от съсловна организация на адвокатите, която не е публичен орган, което представлява ограничение на конкуренцията ако определените размери на адвокатските възнаграждения нямат санкция на публичен орган.

От началото на м. февруари 2024 г. е в ход законодателна инициатива, започната от Висшия адвокатски съвет в рамките на правомощието му по чл. 122, ал. 1, т. 11, предл. 2 от ЗАДв, насочена към изменение на разпоредбата на чл. 36 от ЗАДв, с което да се овласти Министъра на правосъдието като публичен орган, натоварен с обща компетентност да ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на правосъдието (чл. 3, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерство на правосъдието), да приема по предложение на Висшия адвокатски съвет Наредба за критериите за определяне на адвокатски възнаграждения при липса на договор и при определяне на отговорността за съдебни разноски.

В рамките на мандата на 50-тото Народно събрание, на 11.09.2024 г. беше приет Закон за изменение и допълнение на Закона за адвокатурата, който на 20.09.2024 г. беше

върнат от Президента за повторно разглеждане по реда на чл. 101 от Конституцията и до момента същият не е приет в рамките на повторно разглеждане.

Ветото на Президента относно част от текстовете касаеше конкретни разпоредби, **но не съдържа никакви възражения срещу законодателният подход** адвокатските възнаграждения **при липса на договор и при определяне на отговорността за разноски, да се определят по критерии, „предвидени в наредба, издадена от министъра на правосъдието по предложение на Висшия адвокатски съвет“**

В законодателната програма на 51-то Народно събрание ще бъде включен Законопроект за изменение и допълнение на Закона за адвокатурата (освен ако не бъде внесен за повторно гласуване върнатият на 20.09.2024 г. ЗИДЗА, приет на 11.09.2024 г. от 50-тото Народно събрание), който най-вероятно ще следва същия законодателен подход – *адвокатските възнаграждения при липса на договор и когато се определя отговорността за съдебни разноски*, ще се определят въз основа на критериите в Наредба, приета/издадена от Министъра на правосъдието.

Доколкото този законодателен подход е подкрепен и от Министъра на правосъдието в хода на проведените обсъждания на първо и второ гласуване в Комисията по конституционни и правни въпроси към 50-тото Народно събрание, с голяма степен на вероятност се очаква в следващите месеци промените в Закона за адвокатурата да станат факт и Министърът на правосъдието да разполага с компетентност да издаде (независимо дали по предложение на Висшия адвокатски съвет или след съгласуване с Висшия адвокатски съвет²) Наредбата, с която да се определят критериите за определяне на адвокатски възнаграждения при липса на договор.

4. За да се гарантира еднакъв процесуален стандарт на адвокатска защита по всички дела, включително на лицата, които поради своето уязвимо социално и икономическо положение нямат средства да си осигурят адвокатска защита, **законът задължава адвокатът да води възложеното дело по реда на Закона за правната помощ със същата грижа, както ако е бил упълномощен от клиента (чл. 44, ал. 2 ЗА).**

Нормативна гаранция за еднакъв процесуален стандарт на защитата, предоставяна по възлагане, и при липса на договор (какви са всички случаи на предоставяна правна помощ по ЗПП у нас), **може да бъде единствено уеднаквяването на режима, по който се определя размера на възнагражденията.**

Съществуването на два паралелни нормативни режима, които подлежат на изменения с водещото участие на един и същ орган на изпълнителната власт – Министъра на правосъдието (по чието предложение МС приема към момента Наредбата за заплащане на правната помощ въз основа на делегацията по чл. 38 от ЗПП, респ. който е предвидено да приема по предложения на Висшия адвокатски съвет

² В представено становище от Министъра на правосъдието до ККПВ към 50-тото Народно събрание (достъпно на сайта на Народното събрание: [Парламентарни комисии - Народно събрание на Република България](#)), е изразена принципна подкрепа за законопроекта, като е предложен алтернативен подход – наредбата да се приема от Министъра на правосъдието не по предложение на Висшия адвокатски съвет, а след съгласуване с Висшия адвокатски съвет. Доколкото процедурата по обществени консултации, предвидена в чл. 26 от ЗНА, във всички случаи ще е част от процеса по приемане на наредбата от Министъра на правосъдието – независимо дали същата ще се предлага от ВАДВС или ще се съгласува с него, то принципите на необходимост, обосновааност, предвидимост, откритост, съгласуваност, субсидиарност, пропорционалност и стабилност (чл. 26, ал. 1 ЗНА) ще се спазват както при първоначалното приемане на Наредбата, така и при последващите ѝ изменения.

Наредбата по чл. 36, ал. 3 от ЗА в редакцията съгласно ЗИДЗА, приет на 11.09.2024 г. и невлязъл в сила), е **ненужно, а и недопустимо**.

Подобен подход – създаване на единен режим за определяне на адвокатски възнаграждения при липса на договор въз основа на една Наредба за минималните размери на адвокатските възнаграждения, ще бъде изцяло в унисон с изискванията на Правото на ЕС в областта на правната помощ, както и с Препоръките на ССВЕ относно правната помощ от 2010 г., актуализирани през 2023 г.

Като си даваме сметка, че всички тези съображения с принципен характер, са извън предмета на текущата законодателна процедура, ги излагаме пред Вас, за да бъдат взети предвид при бъдещи законодателни процедури по изменение на Закона за адвокатурата, респ. Закона за правната помощ – в които ще участва Министерство на правосъдието и Министерски съвет.

Намираме, че е наложително да бъде предвидено, че нормативните критерии за определяне на възнагражденията на адвокат при всички случаи на липса на договор (включително когато се прилага Закона за правната помощ), ще бъдат уредени единствено в Наредбата, която предстои да бъде издадена въз основа на изменение в чл. 36 от Закона за адвокатурата - от Министъра на правосъдието по предложение на или след съгласуване с Висшия адвокатски съвет.

II. Конкретни съображения по предлаганите разпоредби:

1. На първо място, следва да се отчете, че инициативата за попълване на празнотите в уредбата за заплащането на правната помощ, в т.ч. за видовете правни дейности, които в понастоящем действащата Наредба не са предвидени, заслужава подкрепа.

Заслужава подкрепа също така инициативата за актуализиране на размерите на възнагражденията, предвидени в Наредбата, въпреки изразеното принципно възражение срещу избраното законодателно разрешение в светлината на необходимите и очаквани промени в Закона за адвокатурата и създаването на законово основание в Закона за адвокатурата Министърът на правосъдието да приема Наредба, с която да бъдат уредени критериите за определяне на адвокатски възнаграждения при липса на договор.

Софийският адвокатски съвет обаче счита, че тези размери следва не да бъдат с фиксирани граници, а да подлежат на автоматично актуализиране, мотиви и конкретни съображения за което са изложени по-долу (**т. 5 по-долу**).

2. Относно § 1 от Проекта:

Възприетият подход за индивидуализиране и внасяне на яснота в различните хипотези на чл. 3, ал. 1 и 2 от НЗПП (§ 1 от Проекта) намираме за удачен с оглед избягването на съмнение относно момента, в който се дължи изплащане на адвокатско възнаграждение по ЗПП.

Подкрепяме предлаганото изменение в разпоредбата на чл. 3, ал. 2 НЗПП относно необходимостта при продължителни дела адвокатът да получи част от

възнаграждението си авансово – с оглед разноските, които адвокатът извършва в рамките на такова продължително производство, за да предоставя правна помощ (за консумативи, пътни разноски и др.п.).

Считаме, обаче, че в случаите, в които адвокатът не е назначен, промените са неясни и няма да дадат адекватно разрешение на съществуващите в практиката проблеми. Към момента се срещат случаи, в които след формалното посочване на адвоката от адвокатския съвет, съдът, поискала посочване на адвокат, не издава акт за назначаване на адвоката докато не бъдат надлежно и редовно призовани всички участници в съдебното производство и не се пристъпи към даване ход на делото в открито съдебно заседание. Това често става след изтичането на много повече от 6 месеца и явяването на адвоката в много повече от 2 насрочени съдебни заседания (в които поради нередовно призоваване на други участници или поради други пречки ход на делата не се дава), в който период адвокатът извършва множество действия в продължителен период от време – проучва делото, явява се на насрочените съдебни заседания като определен служебен защитник, и т.н., което е свързано с времева ангажираност и разход на средства като разноски за осъществяване на правната помощ.

Проектът предвижда промяна в чл. 3, ал. 2 от НЗПП, като бъде създадено 2 изречение със следното съдържание: *„В случай че адвокатът не е бил назначен, а делата продължават повече от 6 месеца или са проведени повече от две съдебни заседания, адвокатът може да направи искане за авансово заплащане на част от възнаграждението в размер на предвиденото в чл. 10, ал. 2.“*

Разпоредбата на чл. 10, ал. 2 от НЗПП не е предвидено да бъде изменяна и същата предвижда *„За проучване на дело от адвокат, който след определянето му по реда на чл. 25, ал. 4 от Закона за правна помощ не е назначен и не е участвал като процесуален представител в производството, възнаграждението, което се заплаща еднократно, е от 50 до 150 лв. съобразно обема на материалите по делото и времевата му ангажираност.“*

Предлагаме в разпоредбата на чл. 3, ал. 2, изр. 2 от НЗП в края да бъде добавен изразът *„максимално възнаграждение“*, като по този начин във всички случаи, в които се прилага чл. 3, ал. 2, изр. 2 от НЗПП ще се определя максималният размер на възнаграждението по чл. 10, ал. 2 НЗПП – 150 лв.

3. Относно § 2 от Проекта, който предвижда изменение в чл. 4, ал. 2 в следния смисъл:

(2) Преценката по ал. 1 се прави от Националното бюро за правна помощ (НБПП) по предложение на адвокатския съвет въз основа на критерии, разработени съвместно от НБПП и Висшия адвокатски съвет.

Предвиденото с § 2 изменение на чл. 4, ал. 2 от Наредбата изглежда, че внася яснота в уредбата, тъй като в настоящата си редакция разпоредбата на чл. 4, ал. 2 не дава отговор на въпроса кога преценката за недобросъвестно и некомпетентно предоставена правна помощ се прави от адвокатския съвет и кога - от НБПП, съответно как се процедира при противоречие в преценката на двата органа.

Намираме, обаче, че при промяната на чл. 4, ал. 2 в предлаганата посока, е наложително да бъде изменена и разпоредбата на чл. 4, ал. 3 от НЗПП, която не е предвидено да бъде променена и ще продължи да има следното съдържание:

„(3) Националното бюро за правна помощ се произнася с решение за отказ за заплащане на правна помощ служебно или по предложение на адвокатския съвет“.

Наред с това при промените е необходимо да бъде последователно и докрай следван принципа за независимост и самоуправление на адвокатурата.

Преценката за добросъвестно изпълнение на задълженията от адвокат по предоставяне на правна помощ и съответно за компетентността на предоставената правна помощ, е възложена на адвокатския съвет в рамките на правомощието му да следи за изпълнението на задълженията на членовете на колегията (чл. 89, т. 6 ЗАдв) и да възбужда и поддържа дисциплинарни нарушения срещу членовете на колегията (чл. 89, т. 7 ЗАдв). Тази компетентност на адвокатския съвет е изключителна и е част от законовото проявление на конституционните принципи на независимост и самоуправление на адвокатурата (чл. 134, ал. 1 от ЗА).

Некомпетентното и недобросъвестно предоставяне на правна помощ от адвокат по конкретен случай би представлявало дисциплинарно нарушение, а в хипотезата, когато то е по дело, по което се предоставя правна помощ - ще представлява и основание да не се изплати възнаграждение за предоставена правна помощ (както предвижда чл. 4, ал. 1 от НЗПП). Поради това считаме, че във всички случаи преценката за недобросъвестност и некомпетентност на предоставената правна помощ следва да се прави единствено от адвокатския съвет. Окончателната преценка в този случай, както и при всички случаи на изплащане на възнаграждения по НЗПП, ще се извършва от НБПП, но винаги по предложение на адвокатския съвет.

Считаме, че възможността НБПП „служебно“ да отказва изплащане на възнаграждение, както е предвидено към момента в чл. 4, ал. 3 от НЗПП, е несъвместимо с принципите на независимост и самоуправление на адвокатурата, поради което и предлагаме разпоредбите на чл. 4, ал. 2 и а. 3 от НЗПП да бъдат изменени и прецизирани както следва:

(2) Преценката по ал. 1 се прави от адвокатския съвет въз основа на критерии, разработени съвместно от НБПП и Висшия адвокатски съвет, който прави мотивирано предложение до Националното бюро за правна помощ да откаже изплащане на възнаграждение.

(3) Националното бюро за правна помощ се произнася с решение по предложението на адвокатския съвет и може да откаже изплащането на възнаграждение.“

Тези промени ще съответстват на философията на системата за заплащане на правна помощ, която предвижда, че адвокатският съвет извършва проверка на отчета на адвоката за предоставена правна помощ и въз основа на преценка за вида, количеството и качеството на оказаната правна помощ, предлага на НБПП изплащането на конкретен размер на възнаграждението (чл. 5, ал. 1 и чл. 6 НЗПП).

4. Относно § 7 и предлаганите промени в чл. 9 от НЗПП:

Разпоредбата на чл. 9 от НЗПП урежда критериите, въз основа на които посочените в НЗПП конкретни размери на възнаграждения за предоставена правна помощ, могат да бъдат увеличавани с оглед продължителността на делото, броя на представляваните лица и времето на предоставяне на правната помощ и т.н.

Промените в чл. 9, ал. 1, 2 и 4 НЗПП по същество прецизират текстовете, като ги съобразяват с промените в чл. 21 от Закона за правната помощ.

Считаме, обаче, че в съответствие с поставените цели при изработването на проекта би било да се предвиди допълнително увеличаване на възнагражденията в случаите, в които се предоставя правна помощ в почивни и празнични дни.

Към момента разпоредбата на чл. 9, ал. 3 предвижда: *„За правна помощ в почивни, празнични дни, както и в часовете от 22,00 до 6,00 часа на следващия ден възнаграждението може да бъде увеличено с до 50 на сто от максимално предвидения размер.“*

Считаме, че предоставянето на правна помощ в почивен ден, в часовете от 22 до 6.00 ч., или по време на официални празници, следва да бъде заплащано допълнително с далеч по-висок процент. Отделно от това редакцията на разпоредбата, която предвижда, че *„възнаграждението може да бъде увеличено с до 50 на сто...“*, не следва еднозначен извод, че във всички случаи възнаграждението се увеличава или че се увеличава поне с някакъв минимален процент.

В Наредба № Н-1 от 14.02.2023 г. за вписването, квалификацията и възнагражденията на вещите лица, издадена от Министъра на правосъдието, е предвидено специално правило, според което *„За експертизи, извършени в почивни дни, възнаграждението може да бъде увеличено от 75 % до 150 %, а през дните на официални празници - от 100 % до 200 %.“* (чл. 25, ал. 3 от Наредбата).

Съпоставката на това правило с разпоредбата на чл. 9, ал. 3 от НЗПП показва, че е далеч по-целесъобразно да бъде отчетена спецификата между почивен ден и официален празник, като наред с това увеличението да бъде предвидено задължително с определен минимален процент – т.е. да бъде в диапазон „от – до“.

Няма нито правни, нито житейски, нито икономически съображения да се приеме, че работата на вещите лица по дела в почивни дни и по време на официални празници, следва да бъде заплатена допълнително с по-висок процент спрямо основното им възнаграждение за тяхната, от работата на адвоката в почивни дни и по време на официални празници. Тъкмо напротив – следва да има еднакъв подход при определянето на всички възнаграждения на лица, които са професионални участници в съдебните производства и работата в почивни дни или по време на официални празници да се заплаща с един и същ процент в увеличение спрямо основното възнаграждение.

По тези съображения предлагаме да бъде променена разпоредбата на чл. 9, ал. 3 от Наредбата, която да се промени както следва:

„За правна помощ в почивни дни, както и в часовете от 22,00 до 6,00 часа на следващия ден, възнаграждението може да бъде увеличено от 75 % до 150 % от максималния размер, а през дните на официалните празници – от 100 % до 200 % от максималния размер.“

5. По отношение на измененията в размерите на адвокатските възнаграждения.

5.1. Считаме, че макар да са в правилна посока, измененията в размерите на възнагражденията не са пропорционални и балансирани и няма да бъдат в състояние да постигнат целите, които проектът преследва – да повиши качеството на предоставяната правна помощ чрез подобряване на мотивацията на адвокатите, които са включени в системата за правна помощ, повишаване авторитета им и доверието на гражданите в работата на служебните защитници.

В проекта е налице силно изразен дисбаланс в процента увеличение на минималните размери (които се увеличават почти навсякъде с около 100 %), и на максималните размери (които се увеличават със средно 25-30 %).

Значителните увеличения са само в долния праг (минимумите) на възнагражденията, с което на практика се поставят под въпрос ефективността на увеличенията (и постигането на всички цели на законопроекта), тъй като максималният размер на възнагражденията се увеличава реално с 25-30 %, което ще се окаже и крайният икономически ефект за адвокатите, предоставящи правна помощ.

Така например минималните възнаграждения по чл. 16, т. 1 и т. 2³ се променят със 100 %, но максималните възнаграждения се променят съответно с 33.3 % (по т. 1) и с 25 % (по т. 2). Както в този, така и във всички други случаи по НЗПП увеличението на максималния размер на възнаграждението следва да бъде със същия процент, с който се увеличава минималният размер на възнаграждението.

Ето защо считаме, че в окончателния проект следва да се предвиди увеличаване на максималните размери на адвокатските възнаграждения със същия процент, с който се предвижда увеличаване и на минималните размери на адвокатските възнаграждения – със 100 %.

В противен случай проектът няма да бъде в състояние да изпълни заложените цели на проекта – да осигури по-високо качество на служебната защита/правна помощ и като резултат – да подобри условията за достъп до правосъдие и ефективни правни средства за защита. Промените биха постигнали тъкмо обратен ефект. Така например след измененията в НЗПП през 2021 г., при които бяха променени незначително единствено максималните размери на възнагражденията (между 20 и 40 %), адвокатите, вписани в НРПП, възприеха промените като имитиране на реформа в заплащането на правната помощ и не с е стигна нито до повишаване на мотивацията им, нито до

³ § 13 от проекта предвижда следните изменения в чл. 16:

1. В т. 1 думите „от 75 до 210“ се заменят с „от 150 до 270“.

2. В т. 2 думите „от 100 до 280“ се заменят с „от 200 до 350“.

При приемане на НЗПП през 2006 г. възнагражденията са били съответно от 75 до 150 лв. по т. 1 (което представлява от 47 до 94 % от МРЗ към 2006 г.), и от 100 до 200 лв. (от 62,5 % до 125 % от МРЗ към 2006 г.). След увеличението през 2021 г., когато беше увеличен незначително само максимумът на възнагражденията, сега се предвижда значително увеличаване само на минималният размер и като краен резултат нивата на възнагражденията ще бъдат около 4 пъти по-ниски, ако се приеме за обективен измерител МРЗ към момента – 933 лв. Подобно е съотношението и при всяка друга конкретна разпоредба от НЗПП.

увеличаване броя на адвокатите, вписани в НРПП. И в този случай промените (ако и максималните възнаграждения не се увеличат със 100 % спрямо сегашните размери) ще имат подобен ефект и:

- Ще доведат до задълбочаване на тенденцията все по-голям брой адвокати да напускат системата за правна помощ, като заявяват отписване от НРПП;
- Ще демотивират допълнително адвокатите в работата им по служебни защиты, което няма да доведе до подобряване качеството на правната помощ;
- Ще намалят доверието на гражданите в института на служебния защитник;
- Ще намалят авторитета на служебните защитници.

5.2. Както беше посочено по-горе, изразяваме подкрепа към принципния подход на Проекта за актуализиране на адвокатските възнаграждения, изплащани за предоставена правна помощ по реда на ЗПП в съответствие с инфлационните процеси .

Считаме, обаче, че фиксирането на конкретни размери на възнагражденията (минимален и максимален размер за съответния вид правна помощ) е неефективно, не отговаря на съвременните изисквания за *устойчиво законодателно разрешение*, защото ще налага актуализиране поне веднъж на няколко години (ако не и веднъж годишно) на уредбата, което безспорно ще води до непрекъснат дисбаланс между размерите на възнагражденията, пазарните нива на възнагражденията и икономическата обстановка в страната. Това важи с особена сила в хипотеза на силно изразени инфлационни процеси, както и евентуално предстоящо приемане на еврото като официална парична единица в Република България.

Ето защо Софийският адвокатски съвет счита, че всички посочени минимални, максимални или фиксирани размери (суми) на възнагражденията по Наредбата следва да бъдат обвързани със санкциониран от държавата (държавен орган) измерител, чрез който да се отчитат а промените в икономическата обстановка и така да се постигне автоматично „индексиране“ на размерите на възнагражденията.

5.2.1. Размерите на адвокатските възнаграждения могат да бъдат уредени като определяеми и да се обвържат с минималната работна заплата, каквото становище беше застъпено и от участвалите в работната група представители на адвокатурата.

Аргументите в полза на това разрешение са няколко.

На първо място, Министерският съвет приема с постановление ежегодно минималните размери на работната заплата. МС също така е и органът, на който законът възлага приемането (съответно изменението) на Наредбата, предмет на обсъждане понастоящем. Следователно чрез обвързването на възнагражденията по Наредбата с МРЗ за страната се облекчава работата на Министерския съвет, от една страна, а от друга се взема предвид предполагаемото сходство в начина на обновяване на размерите на посочените величини.

На следващо място, както бе посочено, обвързването на възнагражденията за правна помощ с МРЗ, която бива актуализирана всяка година, би минимизирало повдигането на въпроса за изменение на наредбата ежегодно и би преодоляло създаването на значителен дисбаланс между инфлационните процеси и размерите на фиксираните възнаграждения, до какъвто се стига неизбежно при всяка промяна на фиксираните размери на възнагражденията.

Подобно правило е предвидено, например, в Наредба № Н-1 от 14.02.2023 г. за вписването, квалификацията и възнагражденията на вещите лица, издадена от Министъра на правосъдието, като при отчитане на дейността на вещите лица **„За всеки действително отработен час се заплаща възнаграждение в размер 3 % от установената минимална работна заплата за страната към датата на възлагане на експертизата.** (чл. 24, ал. 1 от Наредбата). Броят на действително отработените часове от вещите лица се установява от справка-декларация (чл. 24, ал. 2 от Наредбата).

Ето защо Софийският адвокатски съвет намира, че е целесъобразно размерите на адвокатските възнаграждения по НЗПП да бъдат обвързани процентно с минималната работна заплата в страната за съответната година, като текстовете следва да бъдат съобразени с настоящия размер на МРЗ (933 лв.), и предлаганите промени в НЗПП да съдържат не суми (минимална и максимална) а процент на минималното и максимално възнаграждение.

По-долу изброяваме само няколко примера:

„Чл. 14. (1) Възнагражденията за правна помощ по чл. 28 ЗПП са от 13 % до 21 % от установената минимална работна заплата за страната към датата на възлагане на правната помощ.

Чл. 15. По дела, по които за престъплението се предвижда наказание пробация или глоба, възнаграждението е:

1. за досъдебната фаза - от 11 % до 20 % от установената МРЗ за страната към датата на възлагане на правната помощ;

2. за всяка съдебна инстанция - от 13 % до 23 % от установената МРЗ за страната към датата на възлагане на правната помощ.⁴

Чл. 16. По дела, при които за престъплението се предвижда наказание до 5 години лишаване от свобода, възнаграждението е:

1. за досъдебната фаза - от 16 % до 30 % от установената МРЗ за страната към датата на възлагане на правната помощ;

⁴ При приемането на Наредбата за заплащане на правната помощ през 2006 г. размерите на възнагражденията, съотнесени с МРЗ към този момент, показват, че същите са били значително по-висок процент от МРЗ, отколкото се оказват в момента. Така например разпоредбата на чл. 15 от НЗПП към 2006 г. (когато МРЗ е 160 лв.) предвижда възнаграждения за досъдебната фаза от 50 до 100 лв. (от 31,25 % до 62,5 %, от МРЗ към 2006), а за всяка съдебна инстанция - от 60 до 120 лв. (от 37,5 % до 75 % от МРЗ). Подобно е съотношението и във всички други случаи, което показва, че посочените статистически данни в Доклада към Проекта неточно отразяват реалното намаляване размерите на възнагражденията по НЗПП в периода от 2006 г. до 2024 г. и планираното увеличение не е в състояние дори да доближи възнагражденията до нивата, които същите са имали при приемането на МРЗ спрямо икономическата ситуация 2006-2007 г.

2. за всяка съдебна инстанция - от 22 % до 38 % от установената МРЗ за страната към датата на възлагане на правната помощ.

Чл. 17. По дела, при които за престъплението се предвижда наказание до 10 години лишаване от свобода, възнаграждението е:

1. за досъдебната фаза - от 21 % до 38 % от установената МРЗ за страната към датата на възлагане на правната помощ.;

2. за всяка съдебна инстанция - от 33 % до 57 % от установената МРЗ за страната към датата на възлагане на правната помощ.

Чл. 18. По дела, при които за престъплението се предвижда наказание до 15 години лишаване от свобода, възнаграждението е:

1. за досъдебната фаза - от 33 % до 43 %;

2. за всяка съдебна инстанция - от 55 % до 95 %.

Чл. 19. По дела, при които за престъплението се предвижда наказание над 15 години лишаване от свобода, възнаграждението е:

1. за досъдебната фаза - от 21 % до 60 %;

2. за всяка съдебна инстанция - от 43 % до 120 %.

Чл. 20. По дела, при които за престъплението се предвижда наказание доживотен затвор или доживотен затвор без замяна, възнаграждението е:

1. за досъдебната фаза - от 32 % до 75 %;

2. за всяка съдебна инстанция - от 54 % до 150 %.

Чл. 21. По дела за мерки за неотклонение и други мерки за процесуална принуда или разпит пред съдия възнаграждението е от 9 % до 19 % за всяка съдебна инстанция.

5.2.2. Алтернативен подход е възнагражденията да бъдат определени в абсолютни суми за минимален и максимален размер, като се предвиди автоматично индексирание и на минималните, и на максималните възнаграждения само за предоставяне на правна помощ по чл. 21, т. 3 от ЗПП – за процесуално представителство, но не съответно на ръста на МРЗ, а на ръста във възнагражденията на магистратите, определян ежегодно от Висшия съдебен съвет в бюджета на Съдената власт за следващата календарна година.

Така например за следващата 2025 г. ВСС е предвидил увеличаване на възнагражденията на магистрати с 16.68 %, ⁵ като точният процент на увеличението ще бъде ясен при окончателните разчети на Министерство на финансите и изготвянето на Закона за държавния бюджет за 2025 г., а за всяка от бюджетните години 2026-2028 г. е направен бюджетен разчет за ръст от 10 %.

Ако в уредбата бъде въведен обективен измерител за определяне на адвокатските възнаграждения за процесуално представителство, който не е Минималната работна заплата, а увеличението (процентната промяна) на възнагражденията на магистратите, ще се отчете както обществената значимост на адвокатската професия, така и значението на правната помощ в съдебните производства за функционирането на правосъдието, достъпа до съд и ефективните правни средства за защита.

Този подход ще отчита много по-ефективно връзката на правната помощ по процесуално представителство с ролята ѝ за функционирането на съдебната власт и няма

⁵ Приетият от ВСС проекто-бюджет на съдебната власт за 2025 г. и бюджетни прогнози за 2026-2028 г., приети по предложение на Министъра на правосъдието, предвижда увеличаване със средно 16.68 % на възнагражденията на магистрати за 2025 г. спрямо 2024 г., както и ръст от по 10 % за всяка от бюджетните години 2026-2028 г. - [VSS Information Center](#).

да позволи изоставане на ръста на възнагражденията за правна помощ спрямо ръста на възнагражденията в съдебната система.

При възприемането на подобно законодателно разрешение е необходимо в Наредбата да бъде предвидено правило, че всички определени в НЗПП минимални и максимални възнаграждения за правна помощ по чл. 21, т. 3 от ЗПП, подлежат на автоматично индексирание (увеличаване) всяка година с процент, съответстващ на процента, с който се увеличават възнагражденията на магистратите по Закона за съдебната власт.

Подобно правило може да бъде или включено в общите правила в НЗПП (например чл. 12а), или да бъде формулирано като преходна разпоредба към Проекта, със следното примерно съдържание:

„Определените минимални и максимални възнаграждения за процесуално представителство по тази наредба се увеличават всяка година с процента, с който в годишния бюджет на Съдебната власт се предвижда увеличаване на възнагражденията за магистрати.“

5.3. В заключение, Софийският адвокатски съвет намира, че предложените изменения с Проект на Постановление за изменение и допълнение на Наредбата за заплащането на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г. са в правилна насока, но в практически план по-целесъобразно е обвързването на възнагражденията по наредбата с величина, която отчита измененията в икономическата обстановка в страната (за сравнение може да се види какъв е бил размерът на МРЗ 2006 и какъв е сега), в частност – минималната работна заплата, като автоматичното актуализиране на възнагражденията по този начин гарантира равновесие на заинтересованите страни, както и отпадане на необходимостта от периодични обсъждания и изменения в Наредбата.

Отделно от това увеличението следва да бъдат пропорционални и балансирани и да предвиждат увеличаване с един и същ процент (минимум 100 %) както на минималните, така и на максималните размери на адвокатските възнаграждения.

Настоящото становище е съгласувано и се подкрепя във всички негови части и от:

1. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия – Благоевград,
2. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - Бургас
3. Председателя на адвокатска колегия - Варна
4. Председателя на Адвокатска колегия - Видин
5. Председателя на Адвокатска колегия - Враца
6. Председателя на Адвокатска колегия - Габрово
7. Председателя на Адвокатска колегия - Добрич
8. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - Кърджали
9. Председателя на АК - Кюстендил
10. Председателя на Адвокатска колегия - Ловеч
11. Председателя на Адвокатска колегия - Монтана
12. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - Пазарджик

13. Председателя на АК - Перник
14. Председателя на Адвокатска колегия - Плевен
15. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - Пловдив
16. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия – Разград
17. Председателя на Адвокатска колегия - Русе
18. Председателя на Адвокатска колегия - Силистра
19. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - Сливен
20. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - Смолян
21. Адвокатски съвет на Адвокатска колегия - София
22. Председателя на Адвокатска колегия – Стара Загора
23. Председателя на Адвокатска колегия - Търговище
24. Адвокатския съвет на Адвокатска колегия - Хасково
25. Председателя на АК - Шумен
26. Адвокатския съвет на Адвокатска колегия - Ямбол,

но с цел процесуална икономия и спазване на определения срок за изразяване на становища в срока за обществени консултации, е подписано само от председателите на Адвокатска колегия Благоевград, Адвокатска колегия Бургас, Адвокатска колегия Пазарджик, адвокатска колегия Пловдив, адвокатска колегия Смолян, адвокатска колегия София и адвокатска колегия Хасково.

.....
 адв. Мария Георгиева,
 Председател на АК Благоевград

.....
 адв. Юрий Бошнаков
 Председател на АК Бургас

.....
 адв. Александър Чалъков,
 Председател на АК Пазарджик

.....
 адв. Георги Баев
 Председател на АК Пловдив

.....
 адв. Елена Даскалова-Радева,
 Председател на АК Смолян

.....
 адв. Стефан Марчев
 Председател на АК София

.....
 адв. Меглена Гунчева,
 Председател на АК Хасково